2026-09-29

Demokratiområdet

Studieförbundens överenskommelse om arbetet med att motverka odemokratisk verksamhet

Demokrati är själva kärnan i folkbildningen och dess historia ända från start. Studieförbundens värderingar, möten och metoder genomsyras av demokrati. Statens första syfte med stödet till folkbildningen är också att stärka och utveckla demokratin. Studieförbundens egna styrdokument och systematiska kvalitetsarbete utgör grunden för att all verksamhet är demokratisk oavsett vem eller vilka man samverkar med. I uppdraget ingår att motverka och bemöta odemokratisk verksamhet.

Som grund har alla studieförbund anslutit sig till Studieförbundens demokratiförklaring. Folkbildning genomförs alltid utifrån principen om alla människors lika värde med de mänskliga rättigheterna och diskrimineringslagen som grund.

Det här är studieförbundens gemensamma överenskommelse för att säkra demokratisyftet och motverka odemokratisk verksamhet.
Den omfattar följande områden:

- Systematiskt kvalitetsarbete.
- Riskbedömning inför samarbeten.
- Agerande vid risk för odemokratisk verksamhet.
- Riskhantering vid arrangemang.
- Kvalitetssäkring av ledare.

Systematiskt kvalitetsarbete

Krav på demokratiska värderingar och arbetssätt genomsyrar allt arbete och all samverkan, vilket säkras i det systematiska kvalitetsarbetet.

Detta säkerställs genom:

- Studieförbundens stadgar och policyer.
- Riktlinjer och arbetsmetoder för folkbildningen.
- Avtal eller överenskommelser med samverkansparter.
- Bedömning och godkännande av ledare.
- Riskhantering inom internkontrollen.

Riskbedömning inför samarbeten

Ett samarbete prövas och bedöms alltid utifrån studieförbundets rutiner. Grundläggande är att föra dialog med ledare, företrädare och förtroendevalda om villkoren för samverkan och bedöma om krav och kriterier uppfylls.

Studieförbunden har en viktig uppgift i att arbeta demokratifrämjande med individer eller grupper som vill arbeta med att utveckla och stärka sina demokratiska värderingar. Samarbeten inleds inte med samverkansparter som går emot studieförbundets värderingar, synsätt och mål.

Samverkansparten:

- Informeras om studieförbundets villkor för samarbetet och verksamheten.
- Ställer sig bakom studieförbundets värderingar och diskrimineringslagstiftningen.

- Sluter avtal eller överenskommelse om samverkan, när studieförbundet efterfrågar detta.

I Studieförbundens överenskommelse kring ansvaret för verksamheten och statsbidragets användning anges att ideella föreningar med omfattande verksamhet inkommer med dokumentation om demokratisk uppbyggnad, såsom stadgar, årsmötesprotokoll, styrelsens sammansättning.

Studieförbunden:

- Har rutiner för *bedömning* av ny samverkanspart.
- Genomför *verksamhetsuppföljning* såsom regelbunden kontakt med ledare planerade eller oanmälda verksamhetsbesök etc.
- Gör *rimlighetsbedömningar* av omfattande samverkan.
- Genomför riskbedömningar och fördjupade uppföljningskontroller *vid behov*. Studieförbunden uppmärksammar särskilt organisatoriska förändringar och externa eller interna riskfaktorer som kan påverka samarbetet.

Om villkoren inte följs kan studieförbundet ensidigt välja att avbryta samarbetet.

Agerande vid risk för odemokratisk verksamhet

Studieförbunden har beredskap att agera vid risk för odemokratisk verksamhet och arbetar förebyggande genom att:

- Beakta risken för odemokratiska samverkansparter och odemokratisk verksamhet i *riskanalyser*.
- Utreda varje misstanke om odemokratisk verksamhet eller odemokratiska samverkansparter och vidta lämpliga *åtgärder*.
- Agera utifrån en *handlingsplan* vid misstanke om odemokratisk verksamhet och odemokratiska samverkansparter. All personal ska ha kännedom om och kan agera utifrån handlingsplanen.
- Ha en *visselblåsarfunktion*, eller motsvarande, för anmälan vid misstanke om missförhållanden.

Riskhantering vid arrangemang

- Arrangemang planeras, genomförs och följs upp av studieförbunden.
- Arrangemangets syfte och innehåll är känt genom att arbetsplaner och kulturprogram godkänts av studieförbundet.
- Kostnader för folkbildningsverksamhet stäms av och ersätts mot verifikation enligt studieförbundets ekonomiska riktlinjer.
- Studieförbunden genomför rimlighetsbedömningar och kontroller av verksamhet och kostnader.

Kvalitetssäkring av ledare

För att bli cirkelledare ska studieförbunden introducera och godkänna personen. Om personen under introduktionen bedöms som lämplig erbjuds ledarutbildning.

I studieförbundens introduktion och utbildning ingår:

- Information om studieförbundets värderingar och alla människors lika värde och rätt till demokratiskt lärande och delaktighet.
- Hur man ska agera vid misstanke om missförhållanden.

Genom introduktionen och utbildningen ställer sig ledaren bakom studieförbundets demokratisyftande mål, värderingar och arbetssätt.

Även ledare inom kulturprogram ges en introduktion och godkänns utifrån lämplighet.

Studieförbunden avböjer ledare som inte bedöms dela studieförbundets värderingar.